

Miroslav DOVDA

Lublin Catholic University

Rola duszpasterstwa rodzin ze szczególnym uwzględnieniem realiów litewskich

The teaching of the Church often emphasizes preparation for marriage and family and the importance of pastoral care in this area. Theologians and educationalists attempt to define what family pastoral care is, and the authors from different countries propose various definitions. In the narrow sense, family pastoral care is the activity of certain Church structures; in the broad sense, it aims at family goodness. In addition, a very important task of pastoral is the transformation of a family to “home Church.” Pope John Paul II emphasized the following: “Family, become what you are.” In order to implement this, consultations, knowledge, care of family and marriage, and any other caritative, social, and political support and initiatives are necessary.

Bažnyčios mokymas dažnai akcentuoja pasiruošimą santuokai ir šeimai bei sielovados reikšmę šioje srityje. Teologai ir pedagogai bando apibrėžti, kas tai yra šeimos sielovada, skirtingų šalių autoriai siūlo įvairius apibrėžimus. Siaurąja prasme šeimos sielovada tai tam tikrų Bažnyčios struktūrų veikla, o plačiąją prasme – tai sielovada, kurios tikslas – šeimos gėris. Be to, labai svarbus sielovados uždavinys yra pasiekti, kad šeima taptų „namų Bažnyčia“. Popiežius Jonas Paulius II taip pat pabrėžė: „Šeima, tapk tuo, kuo esi“. Tam, kad visa tai būtų įgyvendinta, reikalingos konsultacijos, žinių ugdymas, šeimos ir santuokos struktūros globa bei įvairi karitatyvinė, socialinė ir politinė parama bei iniciatyvos.

Wstęp

W nauczaniu Kościoła na temat przygotowania do małżeństwa i rodziny znacząca rola przypada duszpasterstwu rodzin. Różni teologowie, a nawet pedagodzy, podejmują próby wyraźnego określenia, czym jest duszpasterstwo rodzin. Przykładem może tu być definicja K. Wojaczka, który podaje, iż jest to

„działalność Kościoła, która pełni zbawcze posłannictwo wobec rodziny, obejmując wszystkie etapy jej rozwoju oraz całość treści jej życia w perspektywie sakramentalności małżeństwa i wymiaru eklezjalnego rodziny”¹.

W ścisłym znaczeniu duszpasterstwo rodzin to działalność określonych struktur Kościoła. W szerokim zaś – wszelka działalność duszpasterska mająca na celu dobro rodziny. Przedmiotem duszpasterstwa rodzin jest więc cały Kościół, w sposób zaś szczególny małżeństwo i rodzina, a także każdy człowiek wierzący. Celem duszpasterstwa rodzin jest osiągnięcie stanu, w którym rodzina będzie „domowym Kościołem”. W praktycznym wymiarze oznacza to spowodowanie działań, które sprawią, że rodzina odejdzie od biernego uczestnictwa w życiu Kościoła i stanie się rzeczywistym podmiotem duszpasterstwa. Realizacja tego celu jest ważnym kryterium weryfikacji działań praktycznych².

Istotnymi elementami duszpasterstwa rodzin są ogólne funkcje, które się z nim wiążą. Wśród nich można wyróżnić dwie podstawowe – usprawniającą i dopełniającą. Funkcja usprawniająca polega na wydobywaniu i ożywianiu licznych darów naturalnych, które są udziałem małżeństwa i rodziny. Pomoc ta jest konieczna, ponieważ istnieją wiele przeszkód uniemożliwiających rodzinom życie i działanie pełnią swego bogactwa. Celem tych przedsięwzięć jest upodmiotowienie małżeństwa i rodziny, co wyraził Jan Paweł II w stwierdzeniu: „Rodzino stań się tym, czym jesteś”³. W zakres tej funkcji wchodzi poradnictwo, poszerzanie wiedzy i umiejętności oraz wspieranie różnych inicjatyw, jak np. rozwój ruchów małżeńskich i rodzinnych, działalność charytatywna, społeczna i polityczna. Funkcja dopełniająca jest związana z charyzmatem kapłańskim i dotyczy posłannictwa kapłana-duszpasterza. Polega ona na głoszeniu słowa Bożego, ewangelizacji, a także na przewodzeniu liturgii oraz sprawowaniu sakramentów z rodzinami i dla rodzin⁴. Podstawą niniejszego artykułu jest ukazanie głównych wytycznych w dziedzinie duszpasterstwa rodzin. Uwzględniając realia Litwy ukazanie postulatów i propozycji kierunku działalności duszpasterstwa rodzin na Litwie. Opierając się na Magisterium Kościoła w danej tematyce, będzie podjęta próba ukazania metod działalności w danej dziedzinie uwzględniając realia historyczne i kulturalne, oraz spuściznę tradycji zaistniałej w niniejszej sytuacji historycznej i religijnej na Litwie.

¹ K. Wojacek, Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio”, w *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, red. A. L. Szafrński (Lublin, 1985), 288.

² Por. J. B. Wilk Mierzwiński i R. Bieleń, „Duszpasterstwo rodzin”. T. 2, *Teologia pastoralna*, Red. R. Kamiński (Lublin, 2002), 411.

³ FC 17 (Jan Paweł II Adhortacja apostolska *Familiaris Consortio*).

⁴ Por. J. Wilk, „Duszpasterstwo rodzin. Próba określenia jego istoty”, *Roczniki Teologiczno Kanoniczne* (1985), 288.

Problematyka i zadania duszpasterstwa rodzin

Do realizacji powyższych działań i osiągnięcia wyznaczonych celów potrzebne są podstawy teoretyczne. W tym kontekście duszpasterstwo rodzin jest dziedziną teologii pastoralnej. Z uwagi na jej charakter praktyczny można stwierdzić, że nie tylko przeplatają się tu te dwie płaszczyzny, ale więcej – są komplementarne i koherentne. Wobec tego, aby w pełni można było realizować zadania duszpasterstwa rodzin, należy określić jego metody i formy działania oraz struktury, poprzez które wypełnia ono swe zadania. Spośród struktur istniejących na Litwie należy wyróżnić Litewskie Centrum Rodziny w Kownie, założone w 1997 roku⁵, działające przy episkopacie Litwy, a także diecezjalne oraz parafialne centra rodzinne, które przeważnie ściśle współpracują z krajowym Centrum Duszpasterstwa Rodzin.

Podstawowym zadaniem duszpasterstwa rodzin jest ochrona rodziny przed zagrożeniami i wspieranie jej w zachowaniu tożsamości, jako wspólnoty życia i miłości. Od duszpasterstwa rodzin wymaga się kształtowania odpowiedzialności za spoczywający na rodzinie obowiązek wspierania wartości promujących miłość. Trzeba wskazywać na konsekwencje, które dla całego społeczeństwa mają podejmowane przez rodzinę decyzje dotyczące liczby jej członków, wychowania dzieci, orientacji społecznych, kulturalnych i duchowych oraz uznawanych i przekazywanych wartości. Podstawowymi dla duszpasterstwa rodzin dziedzinami, w których współcześnie powinno się eksponować obecność rodziny w społeczeństwie, są m.in.: edukacja, kultura, programy społeczne i polityczne. Wśród problemów, które powinny być podjęte przez duszpasterstwo rodzin, wymienić zaś trzeba: pomoc w urzeczywistnianiu konstytutywnych elementów wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej, wychowanie do partnerstwa opartego na miłości, pomoc w rozwiązywaniu konfliktów, odpowiedzialne planowanie rodziny, wychowanie seksualne dzieci i młodzieży oraz pomoc w sytuacji ubóstwa i patologii⁶.

Poszczególni autorzy zajmujący się problematyką duszpasterstwa rodzin wskazują na różne jego zadania. Na przykład *Słownik małżeństwa i rodziny* wylicza ich siedem, na trzecim miejscu stawiając prowadzenie przygotowania do małżeństwa i rodziny⁷. B. Mierzwiński wymienia sześć, a przygotowanie

⁵ Powstałe 1991 roku duszpasterstwo rodzin na Litwie było sekcją diecezjalnej *Caritas*.

⁶ Zob. Mierzwiński, Bielen, *Duszpasterstwo rodzin*, 415.

⁷ Zob. Mierzwiński, „Duszpasterstwo rodzin”, w *Słownik małżeństwa i rodziny* (SmiR), red. E. Ozorowski (Łomianki, 1999), 101.

narzeczonych do małżeństwa ustawia na drugim miejscu⁸. Józef Wilk wymienia pięć zadań podstawowych: wychowanie do miłości, przygotowanie do małżeństwa, poradnictwo rodzinne, obrona nienarodzonych oraz rozwijanie wspólnot rodzin⁹. Franciszek Woronowski, podobnie jak Wilk, wyliczając siedem podstawowych zadań, ustawił przygotowanie do małżeństwa na pozycji drugiej: wychowanie wierzących do życia rodzinnego, odpowiednie przygotowanie przedmałżeńskie, rozwijanie pojmowania rodziny jako „Kościoła domowego”, ożywianie duchowości rodzin, wdrażanie rodzin w realizację zadań miłości, wprowadzenie rodzin w apostolskie działanie Kościoła oraz zapewnienie opieki duszpastersko-apostolskiej rodzinom potrzebującym¹⁰. Natomiast Włodzimierz Szewczyk stawia je na pierwszym miejscu¹¹. Podsumowując, można stwierdzić, że wszyscy przywołani autorzy, stanowiący autorytety w dziedzinie duszpasterstwa rodzin, uznają przygotowanie do małżeństwa i rodziny za jeden z najważniejszych jego aspektów. Jedynie Kazimierz Lubowicki wymienia – jako ważniejszy od tego zadania – rozwój duchowości małżeńskiej¹².

Kolejnym warunkiem wpływającym na realizację zadań duszpasterstwa rodzin – na który zwraca uwagę Jerzy Buxakowski – jest jednolite ustalenie i solidne stosowanie nazewnictwa¹³. Potrzeba zatem posługiwać się nazwami etycznie pozytywnymi, a unikać terminów szkodliwych – tj. semantycznie poprawnych, ale zdezawuowanych (np. świadome macierzyństwo), niejasnych lub niedokładnych (np. kontrola urodzeń) oraz błędnych i niemoralnych (np. regulacja urodzeń). Innym warunkiem skuteczności duszpasterstwa rodzin jest dobra znajomość najważniejszych dokumentów Kościoła dotyczących małżeństwa i rodziny oraz odwoływanie się w dyskusjach i w działaniach do nich. Z kolei F. Woronowski wymienia trzy rodzaje warunków podstawowych w duszpasterstwie rodzin: inicjujący, czyli adekwatna aktywność duszpastersko-apostolska; nieodzowny, czyli odpowiednia postawa rodziny; sprzyjający, czyli właściwy klimat środowiskowy¹⁴.

⁸ Mierzwiński, „Duszpasterstwo rodzin”, 101.

⁹ Zob. J. Wilk, „Miłować rodzinę. O naszym duszpasterstwie rodzin krytycznie”. *Homo Dei* 1 (1998), 53–58.

¹⁰ Zob. F. Woronowski, „Zarys teologii pastoralnej”. Cz. 2 (Warszawa, 1986), 128–177.

¹¹ W. Szewczyk, *Duszpasterstwo rodzin. Cz. 3. Duszpasterstwo wczoraj, dziś i jutro*, red. A. Michalik. (Tarnów, 1998), 105.

¹² Zob. R. Bieleń, *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce* (Lublin, 2001), 215–217.

¹³ Zob. J. Buxakowski, „Odpowiedzialność za rodzinę”, *Ateneum Kapłańskie* 67 (1975), 59–76.

¹⁴ Zob. Bieleń, 222.

Przygotowanie do małżeństwa regulują dokumenty Kościoła, a szczególnie Papieskiej Rady ds. Rodziny pt. *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, oraz instrukcje episkopatów poszczególnych krajów¹⁵. Episkopaty różnych krajów nierzadko wydawały własne dokumenty, w których ogólne wytyczne Kościoła powszechnego dostosowane są do specyfiki poszczególnych krajów. Także episkopat Kościoła katolickiego na Litwie opracował plan dotyczący przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie oraz opublikował dość szczegółowy program tego przedsięwzięcia. Przygotowanie to obejmuje cztery podstawowe etapy: nauczanie katechetyczne młodzieży oraz dorosłych, bezpośrednie przygotowanie do zawarcia małżeństwa i życia w nim, głębokie przeżycie liturgii sakramentu małżeństwa, wspomaganie małżonków w ich dalszym rozwoju¹⁶.

Dobrze zorganizowane wspieranie małżeństw i rodzin potrzebuje odpowiednich struktur. Ważnym warunkiem skuteczności działania duszpasterstwa rodzin jest więc systematyczne rozwijanie struktur centrów duszpasterstwa rodzin i dostosowanie ich do aktualnych potrzeb. Działaniem wyjściowym, stojącym przed duszpasterstwem rodzin w realizacji przygotowania narzeczonych do małżeństwa, jest zaangażowanie całej diecezji do tego ważnego dzieła, a w dalszej kolejności całej rodziny parafialnej.

Na Litwie struktura duszpasterstwa rodzin nie jest odpowiednio rozwinięta, tym samym obowiązek koordynacji spada na dekanalne centrum przygotowania do życia w rodzinie. Ponieważ nie ma możliwości takiego przygotowania w parafiach czy szkołach, główny ciężar spada na dekanat, przy którym przeważnie mieszczą się centra duszpasterstwa rodzin. Musi on ściśle współpracować ze szkołami, diecezjalnymi centrami rodzin, a przy ich pomocy z krajowym Centrum Rodziny. Aby obszar tej działalności rozszerzyć na młodsze grupy wiekowe i szersze grono osób, zwłaszcza tych, które nie skorzystają z pomocy wymienionych uprzednio instytucji, szczególny obowiązek przygotowywania do życia małżeńsko-rodzinnego przypadł powstającym na Litwie szkołom katolickim. Opracowanie odpowiednich programów wchodzi w zakres kompetencji każdej takiej szkoły. Natomiast zadaniem duszpasterstwa rodzin jest przygotowanie kadry do pracy w szkole.

Z wyżej wymienionymi problemami związane jest ściśle poszukiwanie i wprowadzenie w życie sposobów i form przygotowania najbardziej

¹⁵ Spis dokumentów można znaleźć w J. Wroceński, „Przygotowanie do życia w małżeństwie i rodzinie”, SMiR: Słownik małżeństwa i rodziny, red. E. Ozorowski (Łomianki, 1999), 371–372.

¹⁶ Zob. *Bažnyčios žinios* 22 (1996), 3–4, <http://lvk.lcn.lt/naujienos/78>, dostęp 20.10.2013 (svetainė pakeista į www.katalikai.lt).

adekwatnych do konkretnych sytuacji¹⁷. Powyższym działaniom towarzyszyć powinno uwrażliwienie młodych ludzi na nagłą konieczność przygotowania do małżeństwa i rodziny. Brak takiego przekonania powoduje często zablokowanie formacji, dlatego musi zostać położony akcent na formację, a nie tylko na informację czy dialog, a to zakłada pracę z niedużą grupą młodzieży. Aby zachęcić młodzież do przygotowania, ważne jest poinformowanie jej o istnieniu takiej możliwości. Dopomóc temu mają media, gabloty parafialne, zachęty podczas ogłoszeń parafialnych, w których konkretnie byłyby ukazane m.in. terminy spotkań, poruszane aktualne tematy. Szczególną rolę mogą tu odegrać media społecznościowe, których oddziaływanie informacyjne oraz wpływ na kształt życia i spójność współczesnych wspólnot (w tym także małżeńskich) jest niewątpliwy¹⁸.

Specyficzną grupę narzeczonych (a takich, przynajmniej obecnie, jest większość na Litwie) stanowią osoby, które w pewien sposób dystansują się od wspólnoty parafialnej. Dla nich to właśnie należy poprowadzić przygotowanie oparte na modelu katechumenalno-ewangelizacyjnym. Często dotarcie do nich jest szczególnie trudne, a oni sami zwracają się do kancelarii w sprawie ślubu praktycznie w ostatniej chwili, lub z emigracji poprzez portale internetowe. Problem ten jest więc dla duszpasterstwa rodzin wielkim wyzwaniem. Duszpasterstwo rodzin powinno przejmować inicjatywę działań wszędzie tam, gdzie ma możliwość i wystarczające siły do bezpośredniego pokierowania realizacją powierzonych jej zadań. Episkopat Litwy podejmuje kolejne kroki, aby umocnić przygotowanie narzeczonych, jak na przykład akcentowany nacisk na przygotowanie do bierzmowania przed sakramentem małżeństwa¹⁹. Jednak należy podkreślić i liczne braki w tej dziedzinie. Tak na przykład do dnia dzisiejszego na Litwie nie są ogłaszane zapowiedzi przedślubne, które nakazuje prawo kanoniczne dla konferencji biskupów każdego kraju²⁰ a biskupi na Litwie w tej sprawie ciągle nie wypowiadają się.

Oprócz wyżej wymienionych podstawowych zadań, które ma spełniać działalność duszpasterstwa rodzin, dużym wyzwaniem i zadaniem jest otwarcie

¹⁷ Program z lekcji religii w szkołach na Litwie przewiduje w szerokim zakresie tematy powołania do małżeństwa i rodziny. Jednak to katecheta i jego kompetencje ostatecznie decydują o zakresie danej tematyki.

¹⁸ Zob. M. Wroblekiewicz, „Media jako narzędzia integracji społeczeństwa w refleksji teologicznej”, w *Integracja w globalnej wiosce. Media o cudzoziemcach w Polsce i Unii Europejskiej*, red. W. Wcisiel i M. Wroblekiewicz (Lublin, 2013), 139–153.

¹⁹ Zob. <http://www.vilnensis.lt/vilniaus-arkivyskupas-atsako-kodel-norint-susituokti-reikalingas-sutvirtinimo-sakramentas/>, dostęp 2018-05-05.

²⁰ CIC (Codex Iuris Canonici), 1067.

się na rodziny rozbite lub żyjące w związkach niesakramentalnych. Ogromna rola i zadanie spoczywają tu przede wszystkim na duszpasterzach, którzy pierwsi docierają do takich małżeństw. Głównym zadaniem ośrodków duszpasterstwa rodzin jest stworzenie warunków i możliwości takim osobom, by powróciły do pełnej jedności z Bogiem, a w sytuacjach niemożliwych – do jedności i komunii duchowej.

Trudno też w tym kontekście nie poruszyć zagadnienia ideologii gender. Chociaż jest to kwestia dość nowa w refleksji naukowej, to warto przynajmniej zwrócić na nią uwagę. Antropologowie katoliccy nie mają bowiem wątpliwości, że nie tylko stanowi ona poważne wyzwanie dla teologii, ale jest bezpośrednim zagrożeniem dla właściwego funkcjonowania małżeństwa i rodziny, a nawet poważnym utrudnieniem w przygotowaniu do podjęcia odpowiednich zadań w tych instytucjach²¹.

Zakończenie

Zgodnie z dokumentami Kościoła przygotowanie do małżeństwa dzieli się na trzy etapy: dalsze, bliższe i bezpośrednie²². Każdy z nich służy do stopniowego dojrzewania osoby do podjęcia odpowiedzialnej decyzji dotyczącej życia w małżeństwie. Na każdym z tych etapów duszpasterstwo rodzin ma do zrealizowania określone cele i zadania. Poszczególne fazy przygotowania do małżeństwa i rodziny powinno być opracowane, sprecyzowane i dostosowane do poszczególnej sytuacji kraju. Kolejnym zadaniem Episkopatu i Krajowego Centrum duszpasterstwa Rodzin jest rozpoznanie aktualia i dokonywanie zmian lub nowych wytycznych w duchu czasu i wymagań.

A więc aktualne pytania dla duszpasterstwa rodzin i Episkopatu na Litwie, jak umocnić i ujednoczyć dane przygotowanie na wszystkich etapach w kraju. Albowiem istniejące ogromne rozbieżności najbardziej sprzyjają formalnemu pogładowi na przygotowanie do małżeństwa sakramentalnego.

Analiza historyczna ukazuje, iż pozostaje wiele do zrealizowania. Głównym celem i zadaniem Konferencji Episkopatu Litwy oraz Centrum Duszpasterstwa Rodzin pozostaje uwzględniając szybko zmieniającą się sytuację

²¹ Zob. M. Wyrostkiewicz, „Teoria gender w świetle antropologii personalistycznej”, *Wychowawca* 5 (2013), 6–8. Tenże „Główne idee i status „filozofii gender”, w *Gender jako wyzwanie dla teologii*, red. A. Jucewicz i M. Machinek (Olsztyn, 2009), 55–66.

²² Zob. FC 66.

geopolityczną i religijną odnaleźć i dostosować metodę duszpasterstwa rodzin, która byłaby w duchu Ewangelii skuteczna na terenie Litwy. Przygotowanie kapłanów, wolontariuszy i pracowników w dziedzinie duszpasterstwa rodzin, programy katechetyczne w szkołach i na uczelniach wyższych, na czasie ukazywanie najnowszych publikacji na dany temat z nauczania Kościoła – to wszystko winno być podstawą skutecznego działania duszpasterstwa w całości, którego istotną częścią stanowi duszpasterstwo rodzin.

LITERATURA

1. „Bažnyčios žinios” 22 (1996): 3–4. <http://lvk.lcn.lt/naujienos/78>. Dostęp 20.10.2013. Svetainė lvk.lcn.lt yra pakeista į www.katalikai.lt.
2. Bieleń, R. *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce*. Lublin, 2001.
3. Buxakowski, J. „Odpowiedzialność za rodzinę”. *Ateneum Kapłańskie* 67: 59–76.
4. *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicum actuositatem”* (18.11.1965). W *Sobór Wat. II*, 377–401.
5. *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimus educationis”* (28.10.1965). W *Sobór Wat. II*, 313–324.
6. Jan Paweł II. *Adhortacja apostołska „Familiaris consortio” o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (22.11.1981). Watykan, 1981.
7. Jan Paweł II. *Adhortacja apostołska „Christifideles laici” o powołaniu i misji świeckich w Kościele* (30.12.1988). Watykan, 1988.
8. Jan Paweł II. *List do rodzin „Gratissimam sane”* (02.02.1994). Wrocław, 1994.
9. „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”” (07.12.1965). W *Sobór Wat. II*, 526–606.
10. Paweł VI. „Encyklika „Humanae vitae” (25.07.1968). T. 2, *Posoborowe dokumenty Kościoła o małżeństwie i rodzinie*. Kraków: oprac. K. Lubowicki, 1999.
11. Szewczyk, W. *Duszpasterstwo rodzin*. W: *Duszpasterstwo wczoraj, dziś i jutro*. Cz. 3. Red. A. Michalik. Tarnów, 1998.
12. „Vilniaus arkivyskupas atsako, kodėl norint susituokti reikalingas Sutvirtinimo sakramentas“. *Vilniaus arkivyskupija*. Dostęp 10.05.2018. <http://www.vilnensis.lt/vilniaus-arkivyskupas-atsako-kodel-norint-susituokti-reikalingas-sutvirtinimo-sakramentas>.
13. Wilk, J., Mierzwiński, B. i Bieleń, R. *Duszpasterstwo rodzin. Teologia pastoralna*. T. 2. Red. R. Kamiński. Lublin, 2002.
14. Wilk, J. „Duszpasterstwo rodzin: Próba określenia jego istoty”. *Roczniki Teologiczne Kanoniczne* 27 (1980).
15. Wojaczek, K. „Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio””. W *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, 288. Red. A. L. Szafranski. Lublin, 1985.
16. Woronowski, F. *Zarys teologii pastoralnej*. Cz. 2. Warszawa, 1986.

17. Wyrostkiewicz, M. „Teoria gender w świetle antropologii personalistycznej”. *Wycho-
wawca* 5 (2013): 6–8.
18. Wyrostkiewicz, M. Główne idee i status „filozofii gender”. W *Gender jako wyzwanie
dla teologii*, 55–66. Red. A. Jucewicz, M. Machinek. Olsztyn, 2009.
19. Wyrostkiewicz, M. „Media jako narzędzia integracji społeczeństwa w refleksji teo-
logicznej”. W *Integracja w globalnej wiosce. Media o cudzoziemcach w Polsce i Unii
Europejskiej*, 139–153. Red. W. Wcisłowski i M. Wyrostkiewicz. Lublin, 2013.

Gauta: 2018 03 06

Parenta spaudai: 2018 09 26

Miroslav DOVDA

THE ROLE OF FAMILY PASTORAL CARE TAKING IN CONSIDERATION LITHUANIAN REALITIES

S u m m a r y

The teaching of the Church often emphasizes preparation for marriage and family and the importance of pastoral care in this area. Theologians and educationalists attempt to define what family pastoral care is, and the authors from different countries propose various definitions. In the narrow sense, family pastoral care is the activity of certain Church structures; in the broad sense, this is pastoral care which aims at family goodness. In addition, a very important task of pastoral care is the transformation of a family to “home Church.” Pope John Paul II emphasized the following: “Family, become what you are.” In order to implement this, consultations, knowledge, care of family and marriage, and any other caritative, social, and political support and initiatives are necessary.

The aim of this article is to ground the main requirements and attitudes of family pastoral care and to determine the future development of family pastoral care on the basis of the Church’s Magisterium and local traditions, taking into consideration the historical and contemporary religious situation in Lithuania. The main task of family pastoral care is the protection and care of family and marriage, preserving their identity in the community of life and love. In order to achieve this, the main areas are the following: education, culture, and social and political decisions. In addition, such aspects as the ability to recognise dangers, teaching to resolve conflicts, help in family planning and sexual education of children and the youth, and support in cases of social poverty are involved in the activities of family pastoral care structures.

Preparation for marriage and family is regulated by the Church documents and the norms of the Episcopates of each country. For this, certain activity structures are necessary, the direction of which is presented in this article. The present investigation indicates what has already been done in Lithuania and what future activity directions are. In addition, the article emphasizes the need to improve the quality of family pastoral care. For instance, the teaching of the Church has determined the stages of preparation for marriage and family. Each stage has its challenges and difficulties, and family pastoral care should help in overcoming them. The author attempts to find optimal ways of resolving the problems. This article emphasizes the main challenge to family pastoral care in Lithuania; i.e. for a large group of newly-weds, the church

is only a building for a nice ceremony. In addition, other disadvantages are also indicated: one forgets and does not highlight the importance of personal relations with the parish community or the information about the marriage is not announced in advance in Lithuania. Furthermore, the newest challenge is the gender ideology.

The distant, closer, and close stages of the preparation for marriage and family require pastoral care structures to help making responsible decisions in order to prepare for mature life. In each stage, pastoral care structures have to implement certain aims and tasks. Taking into consideration present challenges, the structure of the above-indicated stages should be improved. Thus, a topical question has been formulated for the Episcopal Conference and the Centres of Family Pastoral Care on how to improve and unify the preparation for marriage and family as the present differences of requirements in various parishes highlight only a formal attitude to the whole process. The scientific analysis has demonstrated how much should be done in the area of family pastoral care.

Miroslav DOVDA

ŠEIMŲ SIELOVADOS VAIDMUO ATSIŽVELGIANT Į REALIJAS LIETUVOJE

S a n t r a u k a

Bažnyčios mokymas dažnai akcentuoja pasiruošimą santuokai ir šeimai bei sielovados reikšmę šioje srityje. Teologai ir pedagogai bando apibrėžti, kas tai yra šeimos sielovada, skirtingų šalių autoriai siūlo įvairius apibrėžimus. Siaurąja prasme šeimos sielovada tai tam tikrų Bažnyčios struktūrų veikla, o plačiąją prasme – tai sielovada, kurios tikslas – šeimos gėris. Be to, labai svarbus sielovados uždavinys yra pasiekti, kad šeima taptų „namų Bažnyčia“. Popiežius Jonas Paulius II taip pat pabrėžė: „Šeima, tapk tuo, kuo esi“. Tam, kad visa tai būtų įgyvendinta, reikalingos konsultacijos, žinių ugdymas, šeimos ir santuokos struktūros globa bei įvairi karitatyvinė, socialinė ir politinė parama bei iniciatyvos.

Šio straipsnio tikslas – pagrįsti pagrindinius šeimos sielovados reikalavimus ir nuostatas bei nurodyti, kokių kelių šeimos sielovada turi vystytis toliau remiantis Bažnyčios Magisteriumu ir vietos tradicijomis bei atsižvelgiant į istorinę ir dabartinę Lietuvos religinę situaciją. Pagrindinė šeimos sielovados užduotis yra šeimos ir santuokos apsauga bei globa išsaugant jų tapatumą su gyvybės ir meilės bendruomene. Pagrindinės sritys šiame kelyje yra švietimas, kultūra, socialiniai ir politiniai sprendimai. Gebėjimas atpažinti pavojus, mokymas apžvelgti konfliktines situacijas, pagalba šeimos planavimo bei vaikų ir jaunimo seksualinio auklėjimo srityse, parama socialinio skurdo atvejais – visa tai apima šeimos sielovados struktūrų darbą.

Pasiruošimą santuokai ir šeimai reguliuoja Bažnyčios dokumentai, o taip pat kiekvienos šalies Episkopatų normos, pritaikytos konkrečiam kraštui. Tam reikalingos atitinkamos veiklos struktūros, kurių kryptį autorius bando nurodyti šiame straipsnyje. Pateikiama, kas jau yra padaryta Lietuvoje ir kuria kryptimi toliau rekomenduojama eiti. Be to, straipsnyje yra akcentuojama, kad šiuo metu yra būtina gerinti šeimos sielovados kokybę. Pavyzdžiui, Bažnyčios mokymas yra nurodęs pasiruošimo santuokai ir šeimai etapus. Kiekvienas iš jų pasižymi savais iššūkiais bei sunkumais, kuriuos šeimos sielovada privalo padėti išspręsti. Straipsnio autorius bando padėti tai suvokti ir atrasti optimalius iškilančių problemų sprendimo būdus. Straipsnyje akcentuojamas svarbiausias iššūkis šeimos sielovadai Lietuvoje – didelė jaunavedžių grupė,

kuriai bažnyčia yra reikalinga tik kaip pastatas gražioms apeigoms. Be to, pabrėžiami ir kiti trūkumai – apskritai yra užmirštama ir neakcentuojama asmeninio ryšio kūrimo su parapijos bendruomene prasmė, iki šiol Lietuvoje nėra užsakų prieš santuoką. Pats naujausias iššūkis – *gender* ideologija.

Tolimas, artimesnis bei artimas pasiruošimo santuokai ir šeimai etapai Bažnyčios mokymo kontekste reikalauja iš sielovados struktūrų padėti priimti atsakingus sprendimus tam, kad būtų pasiruošta brandžiam gyvenimui. Kiekviename etape šeimos sielovadininkai turi įgyvendinti tam tikrus tikslus ir uždavinius. Atpažįstant istorinio laiko keliamus iššūkius, minėtų etapų struktūra privalo būti tobulinama. Taigi, keliamas aktualus klausimas Vyskupų Konferencijai ir Šeimos sielovados centrams – kaip Lietuvoje sustiprinti bei suvienodinti pasiruošimą santuokai ir šeimai, nes šiuo metu egzistuojantis didelis reikalavimų skirtumas parapijose labiausiai akcentuoja tik formalų požiūrį į visą procesą. Mokslinė analizė parodo, kiek dar daug turime padaryti šeimų sielovadoje.

SŁOWA KLUCZOWE: Małżeństwo, Rodzina, Centrum rodziny, Duszpasterstwo rodzin, Przygotowanie do małżeństwa, Nauka Kościoła o Rodzinie, Narzeczeni.

KEY WORDS: marriage, family, family centre, family pastoral care, preparation for marriage, teaching of the Church on family, newly-weds.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: santuoka, šeima, šeimos centras, Šeimų sielovada, pasiruošimas santuokai, Bažnyčios mokymas apie šeimą, jaunavedžiai.

MIROSLAV DOVDA – Priest, Doctor of Pastoral Theology, a fourth-year student of the Law Faculty of Lublin Catholic University. The Dean of the Holy Trinity Parish in Miroslavas; a Lawyer of Vilkaviškis Diocese. Address: Vienuolyno st. 2a, LT-64235 Miroslavas, Alytus dist., Lithuania. E-mail: miroslavoparapija@gmail.com. Cell phone: +370 687 56093.

MIROSLAV DOVDA – kunigas, Pastoracinės teologijos daktaras, Lublino katalikiško universiteto 4 kurso teisės fakulteto studentas, Miroslavo švč. Trejybės parapijos klebonas, Vilkaviškio vyskupijos teisėjas. Adresas: Vienuolyno g. 2a, LT-64235 Miroslavas, Alytaus r. El. paštas: miroslavoparapija@gmail.com. Tel: +370 687 56093.